

Історія літери «Г»

Уперше літера «г» з'являється у працях Мелентія Смотрицького. Цю букву вчений уживав на позначення зімкненого звуку (звук літери «г» є щілинним). Раніше у старослов'янській мові, існував лише звук [ɣ], який практично зник із української мови та перетворився на [g], який на письмі зображувався «г», у той час як інші слов'янські мови використовують звук [ɣ], позначаючи його літерами «г», «g».

Очевидно, що українська мова не могла обійтися без літературного позначення звуку [ɣ], тому у великій кількості середньовічних текстів спостерігаємо звукосполучення «кг» (це і «Лексикон» Памви Беринди, і пізніші документи). Згодом почали використовувати літеру «g» на позначення [ɣ] («Граматика» Пантелеймона Куліша, журнал «Основа»).

Східна Україна втратила літеру «г» після низки заборон української мови, у той час як Західна Україна продовжила традицію: у 1834 році цю букву запровадив Й.Левицький, і саме з його граматики літера переходить до «желехівського» правопису, який матиме чинність в Галичині та Закарпатті до 1939-1944 років. Протягом того часу, східна частина України переживе тимчасове повернення літери «г» до абетки, проте у 1933 році радянська влада знову заборонить використання цієї літери. Хоча видатні мовознавці в теорії довели логічність, доцільність, історичну обґрунтованість літери «г», а журналісти, письменники використовують на практиці (так, Грінченко у своєму «Словнику української мови» вживає цю літеру; всього 527 слів).

До української мови ця літера повертається лише у правописі 1990 року.

Найбільш вживані слова з літерою «Г»

- **А́грус** – вид ягідних рослин родини агрусових.
- **Га́блі** - сільськогосподарське знаряддя з кількома довгими зубами на держаку, що використовується для піднімання, розтрушування сіна, соломи, снопів, листя, розкидання гною.
- **Га́ва** – ворона.
- **Га́зда** – господар.
- **Гандж** – недолік, хиба.
- **Га́нок** - прибудова з площадкою і східцями, а подекуди з покрівлею біля входу в будинок.
- **Гату́нок** - сорт, розряд виробу за якістю.
- **Гвалт** – сильний крик,голос.
- **Гегати** - видавати звуки, властиві гусям.
- **Гедзь** - велика муха, що живиться кров'ю тварин і соком рослин.
- **Гергелі** – гуси великої породи.
- **Гігнути** – загинути, вмерти.
- **Гирлі́га** - ціпок, часто загнутий на кінці, яким користуються пастухи, старі люди.
- **Глей¹** - пластична глина (здебільшого гончарна) сизого, червоного та інших кольорів.
- **Глей²** – вишневий клей.
- **Гніт** - стрічка або шнур, що використовується для горіння в деяких освітлювальних та нагрівальних приладах.
- **Го́гель-мо́гель** - сирий жовток яйця, стертий з цукром.
- **Гонт** - покрівельний матеріал у вигляді клинчастих дощочок, драниць, плашок фігурної форми, які мають поздовжнє з'єднання.
- **Горга́ни** - гірський масив, система гірських хребтів у зовнішній смузі скибових Українських Карпат.
- **Горо́нда** - село в Закарпатті.
- **Грасува́ти** - вистругувати, розчищати.
- **Гра́ти** - переплетення металевих (зрідка дерев'яних) прутів, штаб, що використовується для загорожі.
- **Гре́чний** - шанобливо ввічливий у поводженні з людьми; чемний.
- **Гринджо́ли** - низькі й широкі сани з боками, що розширюються від передка.
- **Грунт** - верхній шар земної кори, придатний для життя рослин.
- **Гудзик** – предмет, переважно круглої форми, що служить застібкою в одязі або використовується як прикраса.

- **Гу́ля** - заокруглена опуклість, нарiст на тiлi людини або тварини вiд запалення, удару.
- **Гурáльня** - спиртово-горiлчаний завод.
- **Джигу́н** - той, хто сiє неспокiй серед людей, пiдбурює на якiсь учинки; бунтiвник.
- **Дзiга** - дитяча iграшка у виглядi круга або кулi на осi, яка при швидкому обертаннi утримується у вертикальному положеннi.
- **Дзiглик** – стiльчик.
- **Дригáти** - робити рiзкi уривчастi рухи, переважно ногами (про людей), лапами (про тварин).
- **Легiнь** – парубок, юнак
- **Ремигáти** - вiдригувати та повторно пережовувати проковтнуту їжу (про деяких жуйних тварин).
- **У́гля** – село в Закарпаттi
- У прiзвищах українцiв: **Галагáн, Галятóвський, Гéник, Герзáнич, Гердáн, Гжiцький, Гiга, Гóга, Гóйдич, Гóнта, Грiга, Гудзь, Гóла, Ломáга.**